

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора економічних наук,
професора Іващук Ірини Олегівни на дисертаційну роботу
Власенка Лева Валерійовича на тему: «Стратегічні пріоритети та
засоби розвитку зовнішньоторговельних відносин України з КНР в
умовах глобалізації», подану на здобуття наукового ступеня кандидата
економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і
міжнародні економічні відносини**

Актуальність теми дослідження

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується трансформаційними процесами, які, будучи іноді суперечливими за своїм змістом та наслідками, докорінно змінюють економічне середовище: одночасно відбувається посилення лібералізації торговельних відносин та формування альтернативних й антиглобалістських концепцій, створюються нові субрегіональні об'єднання, геополітична і гео економічна мапа світу зазнають змін. Інтегруючись у глобальний простір, країни під впливом глобальних викликів та загроз змушені обирати пріоритетні вектори розвитку з позицій зміцнення економічної безпеки та можливості реалізації власних інтересів, передусім через зовнішньоторговельну складову. Україна, як незалежна держава, впродовж двох десятиліть перебуває в пошуку оптимальних варіантів глобальної економічної інтеграції, що зумовлює необхідність модернізації її економічної, у тому числі зовнішньоторговельної, стратегії співпраці країни з найважливішими партнерами. Зважаючи на те, що трансформаційні процеси несуть як позитивні, так і негативні наслідки для національної економіки через внутрішні суперечності розвитку та глобальні дисбаланси, модернізовані стратегії повинні охоплювати заходи щодо збереження та укріплення економічної, зокрема зовнішньоторговельної безпеки.

В останні роки, незважаючи на основний європейський вектор співробітництва України, виникає необхідність концептуалізувати стратегії двосторонньої співпраці з іншими, окрім європейських, країнами світу. Мова йде про орієнтацію зовнішньоторговельних інтересів України на азійські ринки. Водночас, економічна співпраця з країнами Азії та лідером цього регіону – Китайською Народною Республікою (КНР), у першу чергу у зовнішньоторговельній сфері, має як позитивні, так і негативні наслідки, у тому числі для подальшої інтеграції України у європейський економічний простір, що потребує визначення стратегічних пріоритетів подальшого розвитку зовнішньоторговельних відносин з КНР з урахуванням їхньої відповідності вектору економічного розвитку нашої країни та критеріям економічної безпеки держави.

На вирішення важливих аспектів стратегічного зовнішньоторговельного співробітництва України з КНР в умовах глобалізації, виявлення їхніх асиметрій, засобів розвитку зовнішньоторговельних відносин та вироблення практичних рекомендацій для України спрямована дисертація Власенка Л. В., що й визначає її актуальність, мету дослідження і завдання, об'єкт та предмет. Отримані результати дисертаційної роботи роблять суттєвий внесок у теоретичний базис та методологію дослідження українсько-китайських торговельних відносин в умовах глобалізації.

Актуальність роботи підтверджується її зв'язком з науковими дослідженнями Запорізького інституту економіки та інформаційних технологій. Дисертація є складовою науково-дослідних тем: «Проблеми і перспективи участі України в процесах глобальної економічної інтеграції» (номер державної реєстрації 0114U004878), «Напрями та механізми зміцнення економічної безпеки суб'єктів господарювання в процесі європейської інтеграції» (номер державної реєстрації 0116U006779), «Стратегічні пріоритети економічної безпеки розвитку України в умовах глобальної економіки» (номер державної реєстрації 0115U001873).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, які знайшли своє відображення в дисертації, достатньо повно досліджені та обґрунтовані, що підтверджено структурною побудовою та змістом дисертаційної роботи. Аргументованість, достовірність та обґрунтованість висновків і рекомендацій визначається сукупністю викладених наукових результатів, що базуються на глибокому аналізі фахової літератури, у тому числі китайських науковців, фактологічних матеріалах, статистичних даних.

У процесі виконання дисертаційної роботи автором опрацьовано значну кількість наукової літератури за темою дисертації, статистичних звітів, законодавчі та нормативні акти. Інформаційною основою дослідження слугували аналітичні та статистичні матеріали вітчизняних та китайських державних установ, міжнародних організацій (Світового банку, СОТ, МВФ, ЮНКТАД та інших). Це дозволило автору отримати істотний зріз поглядів і теоретичних підходів до вирішення проблем міжнародної торгівлі та торговельного співробітництва і, на цій основі, зробити самостійні висновки і сформулювати рекомендації.

Науковим положенням, висновкам і рекомендаціям поданої на захист дисертації притаманний високий рівень обґрунтованості, що підтверджується вдало використаним системним підходом до застосування сучасних методів наукових досліджень у роботі.

Структура дисертації складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг рукопису дисертації становить 274 сторінки. Список використаних джерел містить 344 найменувань. У першому розділі «Теоретичні підстави дослідження взаємозв'язків зовнішньої торгівлі та економічної безпеки держави» систематизовано концептуальні підходи та сутнісні характеристики зовнішньоторговельної безпеки держави; сформульовано теоретичні основи розвитку українсько-китайських

зовнішньоторговельних відносин в контексті забезпечення економічної безпеки держави та методичні підходи до оцінки економічної безпеки держави в процесі двосторонніх зовнішньоторговельних відносин. Другий розділ «Динаміка та перспективи розвитку українсько-китайських зовнішньоторговельних відносин в процесі глобальної економічної інтеграції» містить обґрунтування теоретико-методичних підходів до оптимізації зовнішньоторговельного співробітництва між країнами та оцінку кількісних та якісних характеристик такого співробітництва в контексті забезпечення економічної безпеки. У третьому розділі дисертації «Стратегія раціоналізації українсько-китайських торговельних відносин в глобальному середовищі» автор визначає пріоритети та стратегічні напрями розвитку зовнішньоторговельного співробітництва України та КНР.

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та автореферату доводить, що тема роботи, окреслена мета та поставлені автором завдання повністю реалізовані в процесі дослідження, результати якого відображені у роботі, а також в узагальненому вигляді сформульовані у висновках до першого (с. 64-66), другого (с. 142-144) та третього розділу (с. 200-204) та узагальнені в висновках дисертації, що виносяться на захист (с. 205-209 рукопису дисертації). Все вищевикладене свідчить про послідовність викладу матеріалу і логічність дослідження. Як теоретико-методичні положення, так і прикладні висновки й рекомендації автора характеризуються науковою новизною, відображають його внесок у досягнення поставленої мети та вирішення завдань дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів

Оцінюючи в цілому науково-теоретичний та практичний доробок автора, в опонованій дисертаційній роботі виокремимо ряд положень, які містять елементи наукової новизни. До вагомих результатів дослідження відносяться такі:

1. На основі послідовного аналізу генези понять економічна, зовнішньоекономічна та зовнішньоторговельна безпека держави,

виокремлення американського, європейського та азійського підходів до трактування категорії «безпека», з'ясування специфіки китайської школи міжнародних відносин з особливим ставленням до міжнародної торгівлі й стратегічного партнерства (с. 47-49) автором подано власне розуміння зовнішньоторговельної безпеки (с. 37) та її окреслено характеристики.

2. Набули подальшого розвитку теоретико-методичні підходи до оцінки стану двосторонньої торгівлі між країнами із використанням індексного підходу (с. 49-60), що дозволило сформулювати цілісну логіко-структурну послідовність застосування методів оцінки зовнішньоторговельної безпеки та доповнити їх окремими індексами, зокрема комлементарності зовнішньої торгівлі та подібності експорту.

3. Удосконалено науково-методичні підходи до аналізу розвитку зовнішньоторговельних відносин з використанням бальних експертних оцінок та запропонованої методики матричної оцінки на основі визначення ключових індикаторів гуманітарних домінант партнерства (с. 122, 128, 130-131, 140 дисертації); поглиблено теоретико-методичні основи аналізу стану і обґрунтування пріоритетів розвитку зовнішньої торгівлі з країнами АТР, у тому числі з КНР, доведенням доцільності цільової зорієнтованості на зміцнення зовнішньоторговельної безпеки на основі модифікованого інтегрального індикатора безпеки (с. 63-64, 109 дисертації).

4. Розвинуто теоретико-методичний підхід до побудови матриці оцінки інституційного базису торгівлі з країнами АТР (с. 121-122), що передбачає виокремлення чинників сприятливого та несприятливого впливу, а також обґрунтування на цій основі стратегічних пріоритетів розвитку.

5. Виявлено потенціал розвитку зовнішньої торгівлі України з КНР (с. 188-190) та сформульовано стратегічні пріоритети розвитку зовнішньоторговельних відносин й співробітництва між країнами (190-191), зокрема: запропоновано напрямки удосконалення інституційного базису двосторонніх відносин (с. 192), структури двосторонньої торгівлі (с. 193-197); шляхи модернізації вітчизняної транспортно-логістичної інфраструктури (с. 166-

167); визначено перспективні форми активізації інтеррегіональної співпраці між Україною та КНР (с. 173-178 дисертації); доведена важливість інтенсифікації співробітництва в гуманітарній сфері (с. 198-200). Окреслено цілі та операційні завдання співробітництва, а саме: оптимізація якісної структури торгівлі з використанням зовнішньоторговельної безпеки як цільової функції (с. 193-198); застосування секторально-інтеррегіональної моделі розвитку торговельних відносин між приморськими та «старопромисловими» регіонами України і містами-метрополіями КНР (с. 182-184); формування організаційно-інституціональної компоненти зовнішньої торгівлі, у тому числі стратегії приєднання до інфраструктурного проекту «Новий шовковий шлях» (с. 191-192); усунення інституціональних перешкод розвитку торговельних відносин з акцентом на зменшенні культурної та лінгвістичної дистанції (с. 140, 151, 192).

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів роботи

Отримані результати вказують на теоретичну цінність роботи як основи для подальших досліджень у сфері двосторонніх торговельних відносин в умовах інтеграції України в глобальний економічний простір.

Практична значущість дисертації полягає в гармонізації спільних стратегій, обґрунтуванні напрямів двостороннього партнерства і економічного розвитку України і КНР, окресленні форм поглиблення інтеграції в ключових сферах та в розробці інституціональних інструментів для реалізації спільних інтересів країн в межах українсько-китайського співробітництва. Практичне значення авторських рекомендацій і підходів підтверджується їх апробацією на конференціях та семінарах, де вони отримали схвальну оцінку. Теоретико-методичні результати дисертаційного дослідження були використані під час організації начального процесу Державного університету штату Нью-Йорк в м. Потсдам, в Регіональному філіалі Національного інституту стратегічних досліджень в м. Львові та у Запорізькому інституті економіки та інформаційних технологій. Практичні рекомендації автора знайшли відображення у діяльності Запорізької торгово-промислової палати,

Управління зовнішніх зносин та зовнішньоекономічної діяльності Запорізької обласної державної адміністрації.

Повнота викладення наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях

Отримані нові наукові положення дисертації, висновки і рекомендації повною мірою висвітлені автором у 20 наукових публікаціях, в яких особисто автору належить 6,0 д.а., в тому числі: 11 статей у фахових виданнях (5 одноосібних статей), 2 публікації в інших виданнях, 1 публікація у іноземному науковому виданні (участь в монографії), 6 публікацій за матеріалами конференцій. Зміст автореферату відповідає темі, предмету та результатам дисертаційної роботи. Автореферат та дисертація оформлені відповідно до вимогам.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Відзначаючи позитивні сторони представленої до захисту дисертації, не можна водночас залишити поза увагою низку дискусійних положень та зауважень.

1. Дискусійною, на наш погляд, є позиція автора щодо особливостей спрямування економічної безпеки у європейських країнах на покращення захищеності індивіда (с. 65 дисертації; с. 7 автореферату), оскільки різні країни як європейського континенту, так і Європейського Союзу сповідують відмінні, а іноді й цілком протилежні, концепції щодо ролі індивіда та його безпеки у національній безпеці, у національній економіці та загалом у глобальному середовищі.

2. Розкриваючи методичні підходи до оцінки безпеки, потребує деталізації модифікований індекс зовнішньоторговельної безпеки (с. 63-64 дисертації), адже не вказано, які саме елементи були запропоновані до методики розрахунку індексу відповідно до Керівництва до розрахунку головних індексів та індикаторів торгівлі Економічної та соціальної комісії ООН для Азії та Тихоокеанського регіону.

3. З огляду на зростання інвестиційної активності КНР у глобальному просторі потребує деталізації питання залучення китайських інвестицій в інфраструктуру України, що є необхідною умовою приєднання України до мегарегіонального проекту «Нового шовкового шляху» (с. 191-192).

4. Як серед негативних та позитивних аспектів існуючих зовнішньоторговельних відносин між Україною та КНР, так і серед чинників впливу на їх подальший розвиток не враховані відносини України та КНР у межах Світової організації торгівлі, наявність чи відсутність митних тарифів та торговельних бар'єрів, можливість переформатування торговельних відносин після набуття чинності Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

5. На наш погляд, робота виграла б, якщо б автор при оцінці індикаторів розвитку зовнішньої торгівлі України з КНР (с. 63 дисертації, табл. 1.4; с. 122, табл. 2.9) доповнив їх позаекономічними політичними та геополітичними факторами, зокрема: ставлення КНР до триваючого політичного протистояння України та Російської Федерації, можливість приєднання КНР до санкцій проти Російської Федерації (з врахуванням їхньої участі у БРІКС).

6. Розглядаючи системні характеристики зовнішньоторговельної безпеки та ефективності інституційного базису партнерства (с. 63, с. 122 дисертації), автор поза увагою залишив валютно-фінансові аспекти: вплив різких змін курсу національної валюти на торгівлю з КНР та наслідки включення юаню до валютного кошика МВФ.

7. Робота не позбавлена окремих стилістичних похибок.

Вказані вище дискусійні положення та зауваження не заперечують загальної теоретичної і прикладної значущості роботи.

Загальний висновок

Ознайомлення зі змістом дисертації дає підстави зробити висновок, що дисертаційна робота Власенка Л. В., подана на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, є актуальним науковим дослідженням, має завершений характер. Об'єкт та предмет дисертації відповідають темі роботи.

Зміст дисертації відповідає паспорту спеціальності 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини, основні положення роботи. Дослідження є самостійною фаховою роботою, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що у підсумку вирішують важливе наукове завдання – обґрунтування теоретико-методичних засад і прикладних положень щодо розвитку двосторонніх зовнішньоторговельних відносин України з КНР під впливом глобалізаційних процесів. Автореферат відповідає змісту дисертації, а наукові праці розкривають її основні положення.

Дисертаційна робота Власенка Лева Валерійовича «Стратегічні пріоритети та засоби розвитку зовнішньоторговельних відносин України з КНР в умовах глобалізації» відповідає вимогам пп. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07. 2013 р. № 567 (із змінами та доповненнями), а відтак, її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент:

професор кафедри міжнародної економіки

Тернопільського національного

економічного університету,

доктор економічних наук, професор

І. О. Іващук

Завіряю:

Зав. загальним відділом

Іващук

І. В. Тарасов